

Kirken Underviser

Det aktuelle tidsskrift for kirkens pædagogik og undervisning

Tema: Minikonfirmander med særlige behov

2

2019

Forord

Børnekonfirmander med særlige gaver er også kirkens opgave

Af René Høeg, sognepræst ved Sct. Matthæus Kirke, og Heidi Ettrup Lehm, kirke- og kulturmedarbejder ved Abildgaard Kirke, begge er redaktører af dette nummer

Vi kalder ofte børnekonfirmander for minikonfirmander. Det er ikke så vigtigt, hvad vi siger. Mere, hvad vi gør. Og i dette nummer fokuserer vi på børnekonfirmander med særlige behov som en gruppe af mennesker, sognekirken skal tænke med i den kirkelige undervisning.

»Så det er altså endnu en ny opgave oven i alt det andet?« Sådan kan man som præst eller kirke- og kulturmedarbejder hurtigt tænke, når nye opgaver lander på skrivebordet. Og det er forståeligt nok. Kirkens præster og ansatte gør hver dag en stor indsats for at undervise og formidle kirke og kristendom til mennesker i alle aldre. Der er mange gøremål og mange hensyn at tage.

Men når magasinet Kirken Underviser tager fat på børnekonfirmander med særlige behov, så skyldes det særligt to grunde. Dels ligger det som et opdrag i Anordningen om Børnekonfirmandundervisning og Konfirmation §2, og dels fordrer teologien det: Alle er skabt lige, alle har værdi, alle døbt er en del af menigheden.

I dette nummer får du følgelig et rids over anordningen, som beskriver, at også børn med særlige behov bør modtage konfirmationsforberedelse og teologiske perspektiver, der understøtter det. I Gl. Haderslev Kirke møder vi sognepræst Jakob Damm Knudsen, som deler sine erfaringer med os, så der er noget konkret at gå ud fra ved tilrettelæggelsen af et forløb. Vi stiller også skarpt på, hvordan man kan gribe det an i praksis, ligesom vi undersøger fordele og ulemper ved kendskabet til børnes diagnoser.

Vi håber, at du vil kunne hente inspiration og mening i nærværende tanker og erfaringer om børnekonfirmander med særlige behov. God læse- og arbejdslyst.

Et legeme består ikke kun af én del men af mange

En menighed, der lever af retfærdiggørelse af tro alene, forsøger bestandig

- at holde tærsklen lav til alle livsrum
- at holde troens forudsætningsløshed vågen
- at holde den gensidige værdsættelse højt, når det gælder fællesskabet af alle i deres forskellighed.

Wolfhard Schweiker: Leitsätze auf dem Weg zu einer inklusiven Kirchengemeinde

Af Lars Nymark Heilesen, lektor i religionspædagogik ved Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter

Hvad handler børnekonfirmandundervisning om?

Undervisning af børn med særlige behov handler selvfølgelig som al anden undervisning om god pædagogik. Den handler også om konventioner. Salamanca-erklæringen fra 1994 og FN's Handicapkonvention fra 2006 pålægger folkekirken at undervise, så alle har lige adgang, og ingen bliver diskriminerende ekskluderet. Altså »alle børn på 3.-4. klassetrin« skal have tilbuddet om minikonfirmandundervisning (Anordningen for Børnekonfirmandundervisning og Konfirmation § 2). Endelig handler undervisningen i dag også om folkeskolens inklusionsregler. De betyder, at der i øjeblikket i gennemsnit er to minikonfirmander på hvert hold, som lærer på andre måder end flertallet. Det forpligter præster og andre undervisere (se »Særlige Behov« i Biskoppernes Vejledning til børnekonfirmandundervisning og konfirmation).

Men først og fremmest handler undervisning af børn med særlige behov i en kristen kirke grundlæggende om teologi. Det er de teologiske overvejelser, der siden kirkens tilblivelse har givet kirken og dens arbejde identitet, været en stadig skabende, kritisk instans for kirkens liv og tegnet den horisont, som mål og praksis i kirken må folde sig ud under.

»kort sagt: intet i denne verden vil nogensinde kunne tage den værdighed fra noget menneske, at Gud har blæst sin ånde i det.«

Alle mennesker er skabt lige

Er det alligevel ikke for langt ude at rode teologi ind i spørgsmålet om ”særlige behov” i minikonfirmandundervisningen? Nej, det er tværtimod at placere sig i centrum, når det gælder de fundamentale overvejelser over undervisningen.

»Alle mennesker er skabt lige«. Denne grundsætning i en kristen, bibelsk antropologi indleder Den Amerikanske Uafhængighedserklæring fra 1776. »Alle mennesker er født lige«, siger 13 år senere den franske revolutions Menneskerettighedserklæring, som ligger til grund for den erklæring, der blev vedtaget i FN i 1948. Menneskerettighedserklæringen og den bibelske erklæring er tydeligt i familie og derfor altid i samtale med hinanden om frihed, rettigheder og diskrimination i samfundet.

Alligevel adskiller den bibelske sætning sig fra Menneskerettighedserklæringen i sin forankring. Den grunder sig på troen på, at Gud har skabt mennesket i sit billede (1 Mos 1, 26). Den relation afhænger ikke af stemmeflertal eller et folketings opbakning. Den er menneskets helt grundlæggende værdighed, uanset. Hverken undertrykkelse, diskrimination, handicap, svag kognition og selvbevidsthed, manglende sprog eller andre menneskelige begrænsninger, givne såvel som forskyldte – kort sagt: intet i denne verden vil nogensinde kunne tage den værdighed fra noget menneske, at Gud har blæst sin ånde i det.

Menneskets værdighed er forankret både »opad« og »nedad«

Den kristne menneskeforståelse begrænser sig tilmed ikke kun til den grundlæggende skabthed. Hele den bibelske historie fortæller om, hvordan Gud aldrig et øjeblik siden har sluppet sit skabte menneske, men altid er der for det, barmhjertigt, forekommende, oprejsende, tilgivende og fornyende. Allertydeligst i den lidende Guds søn på korset, hvor Gud selv overvinder alt, hvad der skiller mennesket fra ham. Påskedag bærer den opstandne Jesus fortsat sårmærkerne i hænderne som tegn på Guds vilje til at bære menneskets smerte, handicap, lidelse, synd og død i al fremtid (Joh 20,24ff). Ethvert menneskes grundlæggende værdighed er således forankret både »opad« i Gud som skaberen og »nedad« i Gud som frelseren og forløseren (se Lars Nymark Heilesen: Teologisk-antropologiske teser om handicap, ikke-handicap, kristendom og kirke).

*»Inklusion er derfor ikke et tilvalg for en kristen kirke.
Det er et teologisk vilkår«*

Børnekonfirmander med særlige behov er en teologisk nødvendighed

Den tyske teolog Ulrich Bach, selv kørestolsbruger, formulerer det sådan: »Mennesker med og uden handicap: begge hver for sig skabt af Gud; begge med deres liv som del af den faldne skabning; begge (som »faldne skabninger«) henvist til Kristi frelsergerning; begge forsonet med Gud gennem Kristus, begge i underskud og henvist på andre, begge forsynet med guddommelige gaver, begge ventende på forløsning. – Hvor er da egentlig teologisk forskellen?«

Nej, der er teologisk ingen forskel. Inklusion er derfor ikke et tilvalg for en kristen kirke. Det er et teologisk vilkårog af den grund forpligtende for kirken. Alle er skabt og kaldet og omfattet af Guds kærlighed og håb. Det er minikonfirmandundervisningens teologiske grundsætning. I konsekvens af det tegner Paulus i 1 Kor 12,12-26 billedet af menigheden som Kristi legeme, hvor mennesker i kirken helt konkret er hinandens øjne, ører, ben og pandelapper, altså hvor alle giver og får fra hinanden og er nødvendige for hinanden. Først hvor det er sådan, forstår vi, hvad Gudsrige er og betyder.

Opgaven er derfor hele tiden at prøve at dreje kirkeskuden, så den sejler i den retning, også når det gælder undervisning. Ofte kommer vi til at kalde børnekonfirmander med særlige behov for en udfordring for vores undervisning. Men at få udviklet en inklusiv og lærende kultur for alle i konfirmandstuen og kirken, det er det, der er vores udfordring. Teologien udfordrer os til det.

Sognepræst: Minikonfirmander med særlige behov sætter os på plads

Kirkelig undervisning af udfordrede børn er en del af kirkens DNA, og for sognepræsten ved Gl. Haderslev Kirke står Paulus' ord om, at de lemmer, der ser ud til at være mindst værd, er de vigtigste, centralt. Her giver han sine erfaringer fra undervisningen videre.

Af René Høeg, sognepræst ved. Sct. Matthæus Kirke, Vesterbro

Da Jakob Damm Knudsen, sognepræst ved Gl. Haderslev Kirke i Haderslev Stift, havde afsluttet sin specialuddannelse i mennesker med særlige behov på FUV, var han fast besluttet på, at børnekonfirmandforløb for børn med særlige behov bør være ligeså selvfølgelig som al anden kirkelig undervisning. Dels fordi det ligger som et opdrag i Anordningen om Børnekonfirmandundervisning og Konfirmation §2, og dels fordi teologien fordrer det: Alle er skabt lige, alle har værdi, alle døbt er en del af menigheden. Så langt så godt. Nu fem år senere er tilbuddet populært, og tre vigtige erfaringer er:

1 - Ånd har krop

Som præster og kirke- og kulturmedarbejdere i folkekirken er vi meget optaget af at give de gode fortællinger og viden om kirke og kristendom videre til børnekonfirmander og de unge konfirmander. Det er godt. Men i samværet med børnekonfirmander med særlige behov er det vigtigt at tænke i det sanselige og det rituelle. Det er derfor afgørende, at børnene oplever og mærker kirkerummet som

deres sted. »De skal med sanser og kroppen mærke, at kristendom også har noget at sige til dem og om dem,« siger han.

2 - Overblik

Struktur, tydelighed og forudsigelighed er vigtigt. Alle børn kan have glæde af overblik og tryghed i en undervisningssituation, men man skal være særligt opmærksom på det sammen med børn med særlige behov. »Det kan være forskellen på en vellykket lektion og det modsatte,« pointerer Jakob Damm Knudsen. Han forklarer, at noget så enkelt som en grundig gennemgang af lektionens forløb i starten, kan give den nødvendige horisont, så eleverne falder til ro og samarbejder.

3 - Skolesamarbejde

Børnekonfirmander med særlige behov har ligesom alle andre skolebørn lange dage, men forskellen er, at de særligt udfordrede i endnu højere grad er udmattede og trænger til at komme hjem efter skoletid. Derfor er det væsentligt, at børnekonfirmandtimerne foregår i skoletiden. Et godt samarbejde med skolen kommer man ikke udenom. Første gang Jakob Damm Knudsen udbød et børnekonfirmandforløb for børn med særlige behov efter skoletid, kom der ikke et øje. »Jeg havde undervurderet, hvor trætte de er efter skole samt det forhold, at de ofte kommer fra et stort opland. Jeg måtte derfor tænke nyt i forhold til, hvordan vi i folkekirken vanligtvis planlægger de her forløb. Samarbejde med skolen blev svaret på det.«

Sådan foregår det

Fire gange om året kommer elever i alderen 8-12 fra den nærliggende specialskole til børnekonfirmand i kirken. Der deltager altid en eller to ansatte fra skolen, og i samarbejde med skoleledelsen har Jakob Damm Knudsen tilrettelagt forløbet sådan, at alle kan deltage uanset konfessionelt tilhørsforhold. »Vi blev enige om, at Fadervor kan vi godt sige som noget kulturelt, mens Velsignelsen udelades.« Lektionen er ens hver gang og varer cirka en time, kun emnet og fortællingen ændres. Undervisningen foregår i kirkerummet og det tilstødende dåbsværelse. De fire undervisningsgange har følgende emner:

- 1 Hvordan ser en kirke ud?
- 2 Hvad laver man i en kirke (f.eks. dåb, vielse, kiste, salmebøger)?
- 3 Musikken i kirken
- 4 Gud elsker alle

Fortællingerne er i rækkefølge:

- Den fortabte søn
- Da Jesus døde og opstod (påske)
- Den barmhjertige samaritaner
- Fåret der blev væk

- Når børnene er ankommet, gennemgås dagens program ved hjælp af tydelige piktogrammer
- Der synges en salme, ofte det første vers med fagter, som gentages. Samarbejdet med organisten er naturligvis vigtigt, så undervisningen spiller på alle måder
- Dagens »gave« åbnes. Den pakkes ud, og der ligger en lille ting, som illustrerer dagens emne. Så vidt muligt får alle lov til at mærke, se og føle på genstanden
- Alle sætter sig på tæppet, hvor der tændes lys (»når lysene er tændt, er kirken åben«), og der synges et vers (gentaget) »Et lys jeg har, det skal skinne klart«, herefter genfortælles dagens fortælling. Kort og præcist, og der opsummeres med få eller en klar pointe
- Dagens aktivitet. Hvis dagens emne er: »Hvad er en kirke?«, er der lavet små plastlaminerede billeder af centrale elementer i kirkerummet. Det er eksempelvis døbefonten, prædikestolen, alter. Man går rundt og finder stedet i kirken, hører lidt om det, mærker og ser. Måske får de lov til at holde en lille prædiken hver på en sætning
- Kreativ aktivitet foregår i dåbsværelset. Det kunne være at lave en lille bog med billeder af de elementer i kirkerummet, som børnene har hørt om. Billederne er lavet på forhånd, børnene samler dem og får bogen med hjem. Der er indlagt tid til frugt og lidt at drikke
- Afslutning foregår ved døbefonten inklusiv Fadervor, derefter sætter alle sig og synger en farvel-salme
- Børnene får et lille spørgsmål (lektie) med hjem. Det kunne være at spørge forældrene: Er I døbt? Hvordan foregik det? Skolen formidler spørgsmålet videre til forældrene.

»Og samtidig minder de mig som præst om, at deres særlige ufiltrerede tilgang til verden og kirke kan noget særligt. De sætter os såkaldt almindelige mennesker på plads, og beriger vanetænkningen.«

På plads

Jakob Damm Knudsen fortæller, at samarbejdet med skolen fungerer rigtig godt. Specialskoler har ofte lidt mere fleksible skoledage, og et besøg i kirken er en kærkommen afveksling og læring for eleverne.

»Og samtidig minder de mig som præst om, at deres særlige ufiltrerede tilgang til verden og kirke kan noget særligt. De sætter os såkaldt almindelige mennesker på plads og beriger vanetænkningen. Som da Stefan knækkede varmhjertet, og udbrød ved fornemmelsen af den varme, som hjertet udsendte: Det her er Guds DNA.«

»En hjerteformet pude, hvis væske bliver varm (cirka 37 grader), når man giver hjertet et lille knæk. Det bruges ofte i undervisningen til sanseligt at illustrere Guds kærlighed.

Hvordan arbejder vi inkluderende i folkekirkens undervisning af minikonfirmander?

Kender du det? Det er eftermiddag og tid til undervisning af minikonfirmander. Ind ad kirkedøren kommer 3.a, nogle larmende, andre grinende og glade, én kommer stille og forsagt, en anden kommer slæbende med sit løbehjul som »skal« med ind i kirken for ikke at blive stjålet. En gruppe småskændes pga. en konflikt, som tidligere skete på skolen. Med ét er dagens tid med minikonfirmander skudt i gang.

Af Heidi Ettrup Lehm, kirke- og kulturmedarbejder ved Abildgaard Kirke

Midt i forvirringen har vi så Frederik og Sara, som pga. særlige behov ikke kan klare det uforudsete, larm og kaos – men hvordan er det så lige, at vi som præster eller kirke- og kulturmedarbejdere får skabt rammerne til, at alle børn får en god oplevelse med at være til minikonfirmand og i det hele taget en positiv oplevelse med at komme i kirken?

I 2012 Indførte den daværende regering sammen med KL en lovændring om en mere inkluderende folkeskole. Man ønskede bl.a. at nedbringe antallet af børn, som tidligere havde fået et specialklasse-tilbud.

Folkeskolen skal grundlæggende tilgode alle børns læring og trivsel. Børn med særlige behov skal så vidt muligt ikke udskilles til særlige undervisningstilbud, men undervises sammen med deres kammerater i den almene undervisning.

www.uvm.dk- Undervisningsministeriet, regler for inklusion

Denne lovændring betød helt konkret, at man nedlagde specialklasser, og at specialundervisningen blev forbeholdt børn med omfattende støttebehov. Dette betød jo ikke, at en stor gruppe af børn med særlige behov med ét forsvandt, men blev i stedet inkluderet i almene klasser. Det har dermed også fået en stor betydning for folkekirkens undervisning af minikonfirmander.

»Det er min erfaring, at inklusion handler om et helt grundlæggende menneskesyn og ikke er en aktivitet i sig selv.«

Inklusion eller eksklusion?

Det store spørgsmål er jo så, om disse børn med særlige behov er inkluderet eller ekskluderet i det almene tilbud? Og hvordan arbejder vi inkluderende og ikke ekskluderende i folkekirkens undervisning?

Som læreruddannet med erfaringer fra den almene og specialpædagogiske del af folkeskolens virke, hvor jeg især har arbejdet med børn med omfattende vanskeligheder socialt, fagligt og udviklingsmæssigt, er det min erfaring, at inklusion handler om et helt grundlæggende menneskesyn og ikke er en aktivitet i sig selv.

Børn er allermest optaget af deres relationer til andre børn og af at være en del af fællesskabet. Når vi som undervisere ønsker at skabe trivsel, læring og udvikling (og er det ikke også det, vi vil med undervisningen af minikonfirmander?), så skal vi fokusere arbejdet om fællesskaberne.

Det er vigtigt, at læringsmiljøet og konteksten indrettes efter barnet og fællesskabet, men ikke udelukkende efter diagnosen.

Inkluderende klasseledelse

Derfor bør man se på de centrale dimensioner i inkluderende klasseledelse – det handler altså om klasseledelse!

For fire år siden arbejdede jeg som lærer i en heldagsklasse, som er et specialskoletilbud, hvor børn kommer, når de af forskellige årsager ikke kan inkluderes i et alment skoletilbud. Her var mit fokus sammen med andre fagpersoner at udrede barnet og udsluse barnet til det rigtige skoletilbud. Det betød i praksis, at de fleste børn, som vi modtog, først skulle til at udredes. Nogle var allerede blevet udredt, men havde fået en forkert diagnose. Derfor sad jeg med et hold af elever med særlige behov, hvor vores opgave var at udrede den enkeltes problematik. Her skulle jeg undervise elever på hold,

hvor de hver sad med hver deres problematik uden helt at kende den enkeltes diagnose. Her var jeg nødt til at finde ud af, hvilke behov der var fælles for disse børn – alle med særlige behov. Det var nødvendigt for, at min undervisning kunne lykkes.

Det, de fleste mennesker har til fælles – også børn, er, at når vi ved, hvad vi skal, og hvad målet med fx den enkelte undervisningsgang til minikonfirmand er, så kan den enkelte fokusere på det, som skal ske, og som man skal være en del af.

Hertil kommer et stort ansvar hos underviseren i at planlægge aktiviteter, som kan foregå i rammer som tydelighed, struktur og ro som er altafgørende for at arbejde inkluderende.

Måske kan der være behov for ekstra støtte eller at dele klassen op.

»At være inkluderende er at være autentisk, sig selv og med »inklusionsbriller« at lede holdet, møde den enkelte relationelt og være klar til at regulere og justere undervejs.«

Tag dine inklusionsbriller på

Derudover kommer realistiske målsætninger i, hvad og hvor meget man ønsker, de skal nå at have af læring den enkelte gang, og hvordan rammerne skal være for, at dette sker med mest muligt udbytte. Derfor afhænger »den gode gang til minikonfirmand« af den ansvarlige – dig som underviser! At være inkluderende er at være autentisk, sig selv og med »inklusionsbriller« at lede holdet, møde den enkelte relationelt og være klar til at regulere og justere undervejs.

Tag dine inklusionsbriller på og se, om du arbejder inkluderende i din undervisning af minikonfirmander?

Minikonfirmander med særlige behov giver mulighed for at åbne ind til et sprog både i ord og billeder, som alle har godt af at kende til. Derfor giver det også god mening, at minikonfirmander kan være for alle elever i klassen og foregår på skolen.

Af Inge Lindhardt Mikkelsen, sognepræst i Aastrup og Vonsbæk

Undervisningens ramme

Mine erfaringer med minikonfirmander stammer fra undervisning på Vonsbæk skole, som er en afdeling af Louiseskolen i Haderslev, som er specialskole. Her har jeg haft minikonfirmandundervisning i fire år. Afdelingen på Vonsbæk skole rummer primært elever, som har en eller anden grad af ADHD eller andre typer adfærds- og indlæringsvanskeligheder. Minikonfirmandundervisningen foregår på skolen og forløber over tre-fire gange af én time, hvor organisten og jeg kommer ud på skolen og underviser. Vi har piktogrammer til forløbet, som kører efter samme skabelon hver gang:

- 1) Vi begynder med at synge (organisten tager en guitar med, da der ikke er klaver i klasseværelset)
- 2) Så beder vi fadervor (som vekselbøn)
- 3) Jeg fortæller lidt om dagens emne, og vi samtaler om emnet
- 4) Aktivitet om dagens emne
- 5) Minikonfirmanderne får en lille ting til deres æske og til sidst
- 6) Afslutningssang.

»De gode samtaler er det, som for mig betyder allermest i minikonfirmandundervisningen.«

God plads til spørgsmål

Min erfaring er, at det er vigtigt ikke at have for meget program på, for minikonfirmanderne vil gerne snakke med, og det skal der være plads til. Der dukker mange spørgsmål op, når vi snakker om skabelse eller om, hvem der passer på os, og dem skal der være plads til (og så skal der lukkes for dem på et tidspunkt). De gode samtaler er det, som for mig betyder allermest i minikonfirmandundervisningen. Og de kommer kun, når man har ramt noget, der skaber genkendelse hos minikonfirmanderne. Det ved man til gengæld klart, om man gør, for der bliver ikke lagt skjul på det, hvis de synes, det er kedeligt!

De kreative aktiviteter skal være enkle for ikke at sætte sig selv, eleverne og lærerne på overarbejde.

Guldmedalje

Vi slutter af i kirken, hvor minikonfirmanderne får deres æske, et minikonfirmand-diplom og en guldmedalje, hvor der står minikonfirmand og årstallet. Det sidste har jeg overvejet meget, for er det klogt at gå med på bølgen om, at »vi skal være vindere«? Jeg er kommet frem til, at netop for denne gruppe, hvor der er meget, der ikke er lykkedes, kan det betyde meget med en medalje, som kan signalere, at de er »toppen« hos Gud – og at der ikke kun er én vinder, men alle får guld. Guldmedaljen skaber i hvert fald stor begejstring og kommer helt sikkert til at hænge på værelset.

»Jeg er kommet frem til, at netop for denne gruppe, hvor der er meget, der ikke er lykkedes, kan det betyde meget med en medalje, som kan signalere, at de er »toppen« hos Gud.«

Samarbejde med lærerne

Det er min erfaring, at et godt samarbejde med skolen er alfa og omega i minikonfirmandundervisningen. Undervisningen foregår på mange måder på skolens præmisser, men hvis man får forventningsafstemt godt med lærerne, kan meget lade sig gøre. Og lærerne er til gengæld skarpe til at se, hvornår eleverne er ved at køre trætte, eller hvornår det kan være ved at kokske for en af eleverne, så vedkommende lige må trække sig. Jeg har meget gode erfaringer med, at lærerne også snakker med i undervisningen og måske kan knytte til ved noget af det andet, de arbejder med i timerne. Ind imellem har lærernes kommentarer også været en guide til mig om at få undervisningen til at ramme mere ind i minikonfirmandernes erfaringsverden.

Gud siger pyt

På en skole med elever, der alle har særlige behov, kommer konflikter og konfliktløsning til at fylde en del. Derfor er emnet om »pyt« altid med i planen: Hvad kan gøre os bedre til at sige »pyt«? Hvor-

dan kan Gud lære os noget om at sige »pyt«? Nogle gange har eleverne også tegnet Gud, der siger »pyt«, og det kommer der mange tankevækkende billeder ud af.

Hvad skal vi med de der diagnoser?

To sognepræster med erfaring i konfirmationsforberedelse af børn med særlige behov deler her tanker om, hvorvidt det er nyttigt at kende til børns diagnoser.

Af René Høeg, sognepræst ved Sct. Matthæus Kirke, og Ann Vendeltorp, sognepræst i Hammel-Voldby-Lading

Kendskab til hinanden øger forståelsen

René Høeg: Når dåbsforældre er til samtale, eller bryllupsparet har været på besøg, siger de af og til på vej ud af døren, at faster Anne sidder i kørestol, og spørger, om vi har en rampe til hende, så hun nemmere kan komme ind i kirken. Jeg forklarer, at det har vi, og jeg skriver en note om det, så kirketjeneren kan finde rampen frem, og faster Anne kan komme ubesværet ind i kirken. Lidt på samme måde oplever jeg, at det er nyttig viden, når jeg på forhånd har et lille kendskab til hver enkelt konfirmand med særlige behov, så jeg kan tage højde for det i tilrettelæggelsen. Det giver mig så at sige mulighed for at rulle rampen frem, så eksempelvis strukturen i forberedelsen og niveauet af den giver den enkelte den bedst mulige læring.

Jeg har endnu ikke oplevet ulemper ved at kende til børns særlige behov. Et år havde jeg en konfirmand, hvor jeg ikke på forhånd var orienteret om, at han har en diagnose i autismspektret. Det resulterede i, at han blev dybt frustreret og fik en særdeles dårlig start på holdet. Da jeg opdagede det og fik en snak med ham, udtrykte han: »Jeg er så ked af det lige nu, at jeg snart kommer til at slå nogen.« Han var helt klar over sine egne udfordringer, og havde jeg vidst det, kunne jeg have foretaget tiltag, som ville have hjulpet ham på vej. Nu gik der i hvert fald tre gange, før han og holdet fandt sig til rette – og jeg fik justeret set-up'et. Blandt andet med en meget tydelig gennemgang af dagsprogrammet og med mulighed for, at vedkommende konfirmand kunne komme og sige på forhånd, hvis der var nogle af punkterne, han ikke kunne overskue at deltage i. Generelt oplever jeg, at konfirmanderne lærer at sætte ord på egne behov, og det er en stor hjælp for mig at kunne imødekomme disse. Jeg hører ind imellem nogle præster sige, at vi ikke skal se på børnene gennem diagnosebriller, og jeg er helt enig i, at børnene er langt mere end deres særlige behov. De er hele mennesker, og netop derfor er der al mulig grund til at tage så godt vare på dem som muligt ved have forståelse og kendskab til deres udfordringer.

Nærvær og respekt kræver intet kendskab til diagnoser

Ann Vendeltorp: Et år tilbød skolen, at den pædagog, der var i den klasse, hvor de fleste børn med særlige behov kom fra det år, kunne komme med til undervisningen. Det var en meget urolig gruppe, fik jeg at vide. Jeg sagde ja tak, idet tilbuddet jo blev givet i den allerbedste mening. Det skulle jeg ikke have gjort. Når der var optræk til et eller andet, eller pædagogen mente, der var optræk til noget, greb hun ind, og så var konflikten der i hvert fald. Jeg tror egentlig, at det var ligesom med nogle forældre, der gerne vil, at deres børn opfører sig ordentligt, når de er i byen, og det kan resultere i unødigt irettesættelse. Noget andet er, at flere forældre – vel også nok i den bedste mening – gerne vil fortælle om deres barns »udfordringer«. I de situationer siger jeg til forældrene, at vi kan vende tilbage til det, hvis der bliver behov for det. Jeg har endnu ikke oplevet, at det blev nødvendigt.

Mine erfaringer fra mit tidligere arbejde som socialrådgiver gør, at jeg ved, hvad det gør ved mennesker, når de bliver mødt med helt bestemte forventninger, der relaterer sig til ikke alt for gode oplevelser i deres liv. Og det gør, at jeg ikke har noget ønske om at vide, hvad de unge hver især har med sig af diagnoser. Det lyder måske lidt flot at sige sådan, men det skal jo ses på baggrund af, hvad jeg synes, konfirmationsforberedelsen skal være. Jeg har ikke krav om faglige færdigheder, ud over at vi sammen skal kunne bekende vores tro og bede Fadervor på konfirmationsdagen. Og det kan læres på mange måder. Jeg har forventning om – ja vel krav om – nærvær og gensidig respekt for hinanden, når vi er sammen. Og jeg har i øvrigt stor glæde ved at have med disse unge at gøre. For mig er det vigtigt, at de unge menneskers første selvstændige møde med kirken er positivt, at de møder det kristne budskab både i ord og handling. Kirken er ikke skole. Jeg ved dog også, at nogle unge mennesker kan have så særlige behov, at jeg er nødt til at vide, hvad det er for behov, men så kan de som regel ikke rummes i en gruppe. I de tilfælde har jeg forberedt dem enkeltvis, og de er så også som regel blevet konfirmeret enkeltvis.

A photograph showing the backs of two children sitting at a wooden table in a church. The child on the left is wearing a blue hoodie and the child on the right is wearing a green hoodie with white stars on the sleeve. Both children have their right arms raised, pointing their index fingers towards the ceiling. In the background, another person is visible standing near a whiteboard. The text 'Autisme og inklusion i folkekirkens relationelle liv' is overlaid in large white letters across the bottom half of the image.

Autisme og inklusion i folkekirkens relationelle liv

Efteråret 2015 fik jeg som præst bevilget en tre-måneders studieorlov til at fordybe mig i temaet autisme og folkekirken. Som mor til et søn med autisme havde jeg deltaget i flere kurser om autisme og havde hver gang tænkt, at kirken også måtte kunne have noget at byde ind med.

Af Karin Bräuner Mikkelsen, sognepræst i Ajstrup og ph.d-studerende

Jeg kontaktede efterfølgende biskoppen i Aalborg Stift for at drøfte mine tanker om at arbejde videre med temaet. December 2016 fik jeg bevilget friplads på Teologisk Fakultet i København til at lave en ph.d.-afhandling om emnet, og august 2017 påbegyndte jeg tre års forlagt tjeneste. Overskriften for projektet blev: »Folkekirke og autismspektrumforstyrrelse. Et empirisk og teologisk studie om inklusion i folkekirkens relationelle liv«.

Projektets opbygning

Mit projekt består dels af interviews af 12 præster og fire interviews med forældre til konfirmander med autisme om inklusion og autisme i folkekirken, til dels af to workshops med 12 præster på Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter samt fire observationer.

Det er de samme præster, der deltager i de to workshops med et års mellemrum og en midtvejsstatus i form af skype-møder. På den første workshop har præsterne formuleret guidelines til inklusion af (børne)konfirmander i folkekirkens relationelle liv. Anden workshop afsluttes med formulering af nye guidelines efter at have evalueret de guidelines, der blev formuleret på første workshop og efter at have forsøgt at implementere dem i det mellemliggende år.

Alle ti stifter i Danmark er repræsenteret i projektet. Derudover har jeg tilstræbt en variation blandt præster på landet/i byen, alder, erfaring, kirkeligt tilhørsforhold, undervisningsmetoder og køn. Kravet for deltagelse har været, at de deltagende præster har skullet undervise børnekonfirmander eller konfirmander med autisme. Præsterne er fundet ved, at biskoppen i Aalborg skrev ud til alle 103 provstier i Danmark for at få oplysninger om præster, der underviser konfirmander med autisme. 68 % af provstierne meldte tilbage.

Jeg er dags dato lidt mere end midtvejs gennem mit projekt. Efterhånden er der ved at tegne sig nogle konturer af et inklusionsbegreb, der giver sig udslag i seks temaer.

»Efterhånden er der ved at tegne sig nogle konturer af et inklusionsbegreb, der giver sig udslag i seks temaer.«

De seks temaer, der er ved at vise sig

- at vedkende
- at kende
- at bære
- at vandre med et stykke af vejen på skift med andre
- at være hjemme
- de praktiske konsekvenser af de behov, som børn og unge med ASF kan have både som gruppe og individuelt.

Vedkendelse er at byde nogen velkommen uden at kræve noget af dem på forhånd. Mennesker med autisme skal ikke forsøge at ligne mennesker uden autisme. Deres behov skal forsøges opfyldt på et overordnet plan, for at de kan være en del af folkekirken. Vedkendelse er ikke nødvendigvis, at man sidder på samme kirkebænk på samme tid, hvis man ikke kan holde til at være sammen med mange mennesker.

Efter vedkendelsen kommer »at kende«, »at bære« og »at være medvandrers«. »At kende« kan være at finde ud af, hvem mennesket med autisme er, og hvad der betyder noget for ham eller hende. Mennesker med autisme kan have svært ved at udtrykke det, og derfor kan det kræve en ekstra indsats af præsten i forbindelse med konfirmandundervisning.

»At bære« og »at være medvandrer« kan være i tæt samarbejde med lærerne fra specialskoler og specialklasser, der kender børnene og de unge. En erkendelse af de deltagende præster i projektet er, at »ikke at ville« kan betyde »ikke at magte« og nødvendigheden af tydelig kommunikation. »At bære« kan være, at der ikke bliver forlangt mere af forældre til børn med autisme end andre forældre. Kompensation for funktionsnedsættelse må kirken og de medfølgende lærere og pædagoger tage sig af.

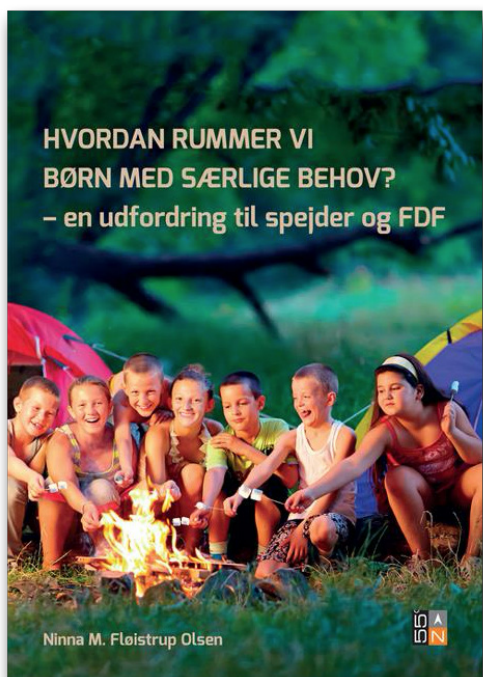
»Liturgi og liturgisk dannelse kan være et stort hjælpemiddel, bare den ikke består af for mange ord.«

»At være hjemme« er både i forhold til sig selv, præsten, menigheden, liturgien, kirkerummet og de øvrige ansatte som frivillige medarbejdere. Liturgi og liturgisk dannelse kan være et stort hjælpemiddel, bare den ikke består af for mange ord.

De praktiske konsekvenser kan være i form af fleksibel struktur og forudsigelighed. Strukturen skal være fleksibel, hvor præsten må kunne agere og skifte plan i situationen, hvis børnene ikke magter det, som præsten havde tænkt sig, eller hvis de viser sig at have andre behov: Ikke alle børn med autisme har behov for piktogrammer, men nogle har. Behov kan også være, at der er færre skift, hvor det, der ville kede andre børn, netop passer godt til målgruppen. Behov kan opfyldes ved, at præsten gør sig umage med at binde over fra ikke-abstrakt til abstrakt og ikke tager børnenes identifikation med personer i fortællinger som en selvfølge.

Mit projekt er ikke færdigt endnu, og jeg ser frem til at komme endnu længere ind i problemstillingerne. Forhåbentlig slutter mit projekt ikke kun med min ph.d.-afhandling, men fortsætter som proces. Inklusion er et uopnåeligt ideal. At være så tæt på idealet som muligt fordrer, at man hele tiden vedkender sig de medmennesker, der er særligt udfordrede, og hvad deres behov er.

»Inklusion er et uopnåeligt ideal. At være så tæt på idealet som muligt fordrer, at man hele tiden vedkender sig de medmennesker, der er særligt udfordrede, og hvad deres behov er.«

Hvordan rummer vi børn med særlige behov – en udfordring til spejdere og FDF

Bogen er anmeldt Finn Andsbjerg Larsen, Konfirmandcenteret

I det kirkelige børne- og ungdomsarbejde har man i årevis givet plads til børn med særlige behov. Her er stor rummelighed, ingen udskiftningsbænk, og konkurrencen om en plads på holdet er ikke et vilkår.

I 2013 greb man fat i den udfordring og fik Ninna M. Fløistrup Olsen, der har baggrund i spejderarbejde og er uddannet pædagogik, til at skrive denne bog som forklaring og værktøj til den enkelte leder.

Diagnoser med hverdagshistorier

Bogen forsøger i første del at beskrive alle de kendte begreber, som man diagnosticerer børn og unge med. ADHD, Tourettes syndrom, OCD m.fl. forklares med små hverdagshistorier, hvor børns reaktion og adfærd beskriver eksempler på den aktuelle diagnose. Desuden forklares deres udfordringer og behandlingsmuligheder. I afslutningen af dette kapitel kommer forfatteren også omkring fælles-træk og blandingsdiagnoser.

Værktøjskasser der kan provokere

I anden del gennemgås relevante emner under overskrifter som »Se på dig selv«, »Bevar roen og vær positiv«, »Sæt grænser, bestem og forudse konflikter«. Og samtidig er man klar over, at der er aspekter i bogen, der kan virke provokerende.

Man kommer omkring »Konflikthåndtering«, »Brugen af konsekvens«, »Planlægning«, »Samarbejde med forældre og skole«, men erkender også, at der er grænser for rummelighed eller grænser for, hvad man som leder i det frivillige skal kunne magte.

Igen beskrives og forklares det mere teoretiske med hverdagshistorier fra erfaret praksis. Endelig giver bogen løbende forklaringer i margin på begreber, som kan virke indforstået. Af eksempler kan nævnes »Sociale kompetencer«, »Privatsfære« eller »Impulsstyring«.

Anbefaling

Bogen er henvendt til ledere i det kirkelige børne- og ungdomsarbejde, men kan varmt anbefales som opslagsbog og som inspiration til metoder og vil sikkert også kunne provokere, fordi den er så erfaringsbåret og konkret i sin tilgang. Men som forfatteren skriver »Hvis man føler sig provokeret, betyder det, at man reflekterer over teksten, og at man måske i forvejen gør det rigtige.«

Udgivet af 55nord hvor den også kan købes.